

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Speculum Quaestionum moralium, in universam Aristotelis philosophi summi Ethicen

Case, John

Francofurtum, 1597

VD16 C 1242

Cap. VIII. - An species fortitudinis rectè enumerentur? [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-109038](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109038)

Resp.

Agnosco belluas nō peccare, quia in illis ratio & voluntas desunt, at quoniam in omni homine à natura hæc duo principia agendi insint, illum in tali facto ab omni suspitione sceleris non audeo liberare: si tamen ludibundus insans cultero se foderit, si fatuus seipsum transfixerit, vt eos lex non accusat sceleris, ita quidem sui sanguinis non condemno. Caterum nec ætacula infantem, nec ignorantia idiotam, nec passione animi insanum penitus ab omni peccati labe excusari puto.

CAP. VIII.

An species fortitudinis rectè enumerentur?

An ira sit stimulus fortitudinis?

HActenus de vera fortitudine disputatum est, nunc verbosior apud Arist. de falsa & adulterina sequitur disceptatio. vt enim est hominis imago, quæ reuera homo non est, & tamen homo dicitur: ita est quædam fortitudinis imitatio, quæ fortitudo non est, & tamen fortitudo nominatur. Ne ergo hæc similia specie quadam virtutis incautos falleret, eandem hoc loco non inconsultò depingit philosophus. Caterum quoniam ex hoc tractatu multum commodi lectoribus nō emergit, singula quæ dicitur

tium-

tiuntur fusiùs, in vnum quasi manipulũ
 conuoluentur. Est ergo fucata & adulte-
 rina fortitudo ficta & ementia veræ for-
 titudinis imitatio, hæc à philosopho di-
 uiditur in quinque species, quarum prima
 à spe honoris, secunda à metu seruitutis,
 tertia à motu & perturbatione animi,
 quarta ab usu & experientia, postrema à
 casu & ignorantia pender. Prima civilis
 seu Politica, secunda seruilis seu coacta,
 tertia irascibilis seu violẽra, quarta mili-
 taris seu exercitata, postrema casualis (vt
 aiunt) seu fortuna appellatur. In primo
 ordine fortissimi habentur, nõ quia ha-
 bitu virtutis præstãt, sed qui honoris præ-
 mio allecti, aut metu ignominie pericu-
 losi acerrimè digladiãtur. Quales Homerus
 facit Diomedẽ & Hectorem, vt ait in
 textu Aristoteles: In secundo genere col-
 locantur mancipia naturæ & serui, qui
 alterius minaci imperio ad bellũ & cer-
 tamen coguntur. De istis hoc modo a-
 pud Homerum Hector,

*Quem procul à pugna labentem fortè videbo,
 ille canum fiet, fiet quoque vulturis esca.*

In tertia classe ponuntur biliosi & bel-
 licosi

Fortitudo
 ficta, quid &
 quomplex
 sit

sp. p. g. m. y.

Forces falsè
 qui dicantur

3.

licosi homines, qui veluti furijs exagitati rapiuntur ad prælium, de quibus dicitur,

Furor arma ministrat.

In quarra veluti specie constituuntur gregarij & experti milites, qui armati cū inermibus, qui exercitati cum imperitis pugnantes certam victoriã sibi pollicentur. In postrema acie disponuntur ignari & iactabundi, qui nesciẽtes pericula belli ardentius eousq; pugnant, donec tandem vulnerati in pedes conijciuntur: isti fugã elapsi mortẽ magis quã dedecus & ignominiã pertimescunt. Hęc omnia si cum vera animi magnitudine conferras, nihil laudis, nihil splendoris habent: quippè verè fortes virtute nõ affectu, cõsilio non temeritate, cõstantia animi nõ leuitate gerunt & patiuntur omnia. At qui gloria, qui metu, qui furore animi, qui militari scientia, qui casu & fortuna freti cum quouis pugnant, nõ aliter plerumq; agunt quã furentes, belluz, adulteri & ebriosi, qui quodã impetu iræ, cupiditatis: vim, aspera & terribilia sæpè aggrediuntur furentius. Non est tamen negandũ, quin ira sit quidam aculeus ac
stimu-

Verè fortes
qui sunt.

Ira eos est
veræ fortitudinis.

stimulus veræ fortitudinis, quippe natu-
ram veluti consopitam excitat, animum
ad iustam vindictam commouet, vires &
arma pugnantis. subministrat: quæ tria
secundum interpretes ad veram fortitu-
dinem requiruntur.

Vera & politica, de qua superius satis est
disputatum.

Forti- tudo est du- plex,	Falsa & ana- logica quæ est aut	Ciuilis quan- do pugna- tur, vel Ser- uilis quando pugnatur, vel Natura- lis, quando pugnatur, vel	{ Spe honoris, Metu dedecoris. { Spe lucri, Timore seruitutis. Impetu naturæ, vt in belluis, Impetu iracundiæ, vt in biliosis homi- Nimia confiden- tia victoriæ. Stulta experientia militaris scienciæ.
		Militaris, quando pu- gnatur, vel cum	
	Causalis, quando pu- gnatur vel	{ Repentino motu a- nimi sine consilio: Sera penitentiæ sine remedio: quod Ar- giuis contingit (vt ait textus) qui in Lacedæmonios (quos Sicyonios putabant) incide- runt.	

Ira

Ira est, vel	Furiōsa, quæ hîc non intelligitur, Moderata, & hæc est aculeus for- titudinis, propter	}	Aestum naturalem,
			quem concitat.
		}	Appetitum vindictæ,
			quem ingenerat.
			Vires corpōris, quas confirmat.

Opp.

Metus repugnat fortitudini, ergo nulla est fortitudo qua à metu proficitur.

Resp.

Metus doloris opponitur fortitudini, at metus dedecoris aut seruitutis non opponitur.

Opp.

Cæcus amor alijs, multi affectus & perturbationes animi a quæ fortes efficiunt ac ira, ergo plures assignari debent species fortitudinis. Antecedens in textu patet per exempla perditæ amantiū, & potiūm nimis.

Resp.

Non tam aptè ab alijs affectibus quàm ab ira fortes dicimur, quippe ira est veluti tædæ ac stimulus vera fortitudinis: præterea etsi alia assignari possint genera vel significata, ad hæc quinq; tamen reduci & reuocari possunt.

Opp.

Audaces & fortes opponuntur, sed qui furore perciti aut nimia sue fortune confidentiã freti pugnant, audaces sunt: ergo ineptè hoc loco fortes dicuntur.

Resp.

Resp.

*Audaces & verè fortes opponuntur, at hoc in loco Audaces & verè fortes
metaphorica fortitudo distinguitur, quæ audacia ve-
ram fortitudinem imitanti non opponitur. opponuntur.*

Opp.

*Militari fortitudo, maiore experientia & pruden-
tia in pugnando vitur quam civilis, ergo falso dicitur
in textu quod civilis aptissime fortitudini vera assi-
muletur. Antecedens est in textu: quod veteram mili-
tes arte pugnandi tenent, sciuntq; experti suos ho-
stes graviter offendere, & seipsos ab eorum ferocitate
tueri at conseruare.*

Resp.

*Non est vera prudentia in illa militari fortitudine,
de qua hic agitur: sed ementia cum fallaci experien-
tia coniuncta, vnde nascitur animi impetus & confi-
dentia quæ plurimos in pistrinum trahit: at in civili
illa, est & in periculo aggrediendo, & in honore ex-
pectando, quadam veræ fortitudinis imitatio.*

Opp.

*Ira non subicitur imperiorationis, ergo non est a-
culeus vera fortitudinis, qua solo rationis clauo regi-
sur. Antecedens est in textu, vbi ira definitur impe-
tuosa perturbatio animi qua excandescunt fortes.*

Resp.

Ira moderata à rationis imperio non alborret.

Virum

Vtrum fortior sit qui sine animi perturbatione in subitis & repentinis periculis versatur, quàm qui præmeditatus ad pugnam venit?

Quoniam disertis verbis dicit philosophus magis in repentinis quàm in præuisis vitæ periculis fortem haberi (cui sententiæ multa repugnant) operæ premium erit his subsequentiis argumentis satisfacere.

Opp.

Fortis animi est & constantis (vt ait orator) non perturbationes in rebus asperis nec tumultuantem de gradu deijci, sed præsentis animo vt & cõsilio, nec à ratione discedere, quãquam hoc animi illud etiam ingenij magni est, futura percipere, cogitatione aliquanto antè constituere quid accidere possit in vtravq; partem: & quid agendum sit cum quid euenerit, nec committere vt aliquando dicendum sit, nõ putãram. Idem orator alibi definit fortitudinem, vt sit cõsiderata periculorum susceptio & laborũ perpestio. Diuus Ambrosius similiter in suis officijs hac habet verba: Fortis viri est nõ dissimulare cum aliquid imminet, sed prætereundere & tanquam de speculamentis quid sit futurum prauidere. Dictum illud Seneca notum est, prauis iacula minus feriunt: Quid multis? paulo antè ipse philosophus fortem appellat, qui consideratè pugnat.

Resp.

Resp.

Absolute quoad essentiam, & sic magis cernitur in praevisis & praemeditatis periculo vita quam in subitaneis, & hoc modo testimonia prius adducta sunt exponenda.

Consideratur fortitudo duobus modis, vel

Respectiue quoad existentiam, & sic postulante necessitate pugnandi magis in repentinis cernitur:

- Metum depulsum,
  - Periculum susceptum,
  - Honorem sibi inde comparatum.
- Idem propter

Opp.

Absolute est fortis quia subita necessitate coactus pro aris, pro focis, pro ciuitate pugnat: ergo minus aperte distinguitur. Antecedens patet in textu quia secundum habitum virtutis pugnat, quo deficiente fuga potius quam pugna sequitur.

Resp.

Fateor inesse ita pugnanti verum habitum virtutis, at hic actus non habitus, hic modus non natura consideratur. In textu enim nomen habitus pro actu sumitur.

Habitus pro actu.

Q. CAP.